Tečaj XVIII. **NOVICE** List 19.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo **vsako sredo** po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 9. maja 1860.

Je li boljše z vinjeki gorice rezati ali s škarjami?

Pred nekimi leti so posebne škarje za ters v naših lotmerskih goricah v rabo prišle; take, kakoršne so že nekdaj za drevje bile. Ljudje so jih hvalili, da so jako koristne, da se dosti hitreje in več, kakor z vinjeki ž njimi obreže in se manj na rez potrosi. Mnogi so željno za njimi lovili, ker jim je to dopadlo, da so ž njimi res dosti več opravili kakor z vinjeki. Vincarli so si škarje kupovali, gospôda jih je svojim vinogradnikom dajala in priporočala, in dosti si jih je take škarje omislilo, ki so hiteli ž njimi rezati.

Opravili so res dosti več s škarjami kakor z vinjeki, in lastnikom se je to posebno dobro zdelo, da so hitro in z dosti manjšimi stroški gorice obrezali, kakor prej z vinjeki. Al nekterim posestnikom so se že škarje drugo ali tretje leto začele zamerjavati.

Že pri začetku rabe totih škarij se je v pamet vzelo, da so si ljudje v tri rede stopili:

Delniki v parvem redu so se totih škarij brez vsega pomislika poprijeli in hiteli ž njimi rezati, ne gledé na to, al je dobro ali ne; samo da so le dosti in hitro opravili; posebno mladi ljudje in ženske. Nekteri so toto delo k taki hitrosti spravili, da se je čuditi. Al k časi se je tudi za njmi pokazalo, da hitro in pohitočno delo nič ne velja, in da s škarjami plantavega in gočastega tersa le ne morejo tako lepo in gladko obrezati, kakor z vinjekom. Pri hitri in nemarni rezatbi so rezači pušali dolge čepe in sovole na tersu, kteri so se začeli od zvunskega kraja sušiti in od tod' doli celi ters. Potem je začel ters slab biti in kratko rožje imeti. Gorice so začele na nič iti, zakaj nekterim težakom ali vinarjem je malo na tem ležeče, da bi delo dobro opravili, da le več opravijo in več plače dobé, posebno če še gospodar na to ne gleda. Marsikteri starejši vinar ali boljši rezač, kteremu ni samo za denar, temoč tudi za dobro delo skerb, ima za to poleg škarij tudi vinjek saboj, da tam, kjer ne more tersa s škarjami zadosti strebiti, z vinjekom obreže. Kdor hoče s škarjami vse čisto dobro rezati, ne more hiteti, pa tudi ne obreže več kakor z vinjekom. Ko so lastniki vidili, da s škarjami rezači samo radi vihrajo, tersa ne opravijo dobro in vinogradu kvar delajo, so že mnogi prepovedali s škarjami rezati, in spet z vinjeki režejo. In zato zdaj še samo tisti s škarjami rezati dajo, kteri le na hitro delo in na manjše stroške gledajo.

Delniki v drugem redu pa so premišljevali in po malem za škarjami segali in skušavali ž njimi rezati. Al ker niso mogli tako lahko in lepo tersa ž njimi obrezati, kakor z vinjekom; ker so reznike druzgali in kalali, se na dlani ščipali in si stenice delali, kakor vencari pravijo, to je, pod kožo zasedena kerv, — in ker so jih tudi roke od stiskavanja škarij močno bolele in se jim še druge neprilike primerjale, so se jim škarje zamerile, da so jih na stran djali, pa vinjek v roke vzeli.

Delniki tretjega reda pa so neprilike in nehasek škarij že od dalječ vidili; zato so pri vinjeku ostali, rekši: „Vinjek je že star nož, dosti sto let skušen; stari ljudje bi bili že tudi kako drugo šker našli, ako bi boljša bila kakor vinjek.

Neprilike pri škarjah so tote: Škarij ne zná vsak brusiti; nima brusa za nje; one ščipljejo v dlan in delajo stenice; roka včasi od njih oboli in oteče, da človek drugi dan delati ne more; reznike nekteri kalajo; ters se ne more ž njimi med gačami in v plantah tikoma in gladko obrezati; tudi so dražje kakor vinjeki.

Sperva je vsaki ključar in kovač take škarje delal in ljudem hvalil in priporočal njihovo korist; zdaj pa je skoro vse henjalo. *)

Iz Štajarskega. Š.

Poduk, kako peso za seme prav obdelovati.

V poslednjih letih so jeli kmetovavci veliko pese sejati, ker so spoznali, kakošna dobrota za gospodarstvo je ta sad; pa za seme še le vse premalo skerbijo. Da premalo semena pridelujejo, se iz tega lahko previdi, ker veliko veliko dnarja vsako leto za seme v ptuje kraje gré.

Mislimo, da bo tistim kmetovavcom, ki se s pridelovanjem pese pečajo, gotovo po volji, če jim bolj natanko povemo, kako si dovelj in dobrega pesnega semena pridelati morejo.

Kdor hoče pesnega semena pridelati, ne sme tisti pesi, ki jo misli za seme imeti, perja oberati. Za seme mora pa peso srednje velikosti, ne predebele ne predrobne pušati, tako, ki je gladka, ni votla in objedena, ampak popolnoma izrašena. Skušeni kmetovavci terdijo, da je rumenkasta pesa bolj močnata od rudeče, zato pa tudi svetjejo, da naj se za seme dve tretjini rumene pese, ena pa rudeče, odloči.

Kadar se za seme odbrana pesa koplje, se ji ne smé perje porezati, ampak le odsukati.

Hraniti se mora v jami vatal globoki. Semenska pesa se poklada ena poleg druge na tla s peskom dobro posute, ker posebno je na to gledati, da pride na suho.

Da mraz do pese v jamo ne zaide, se mora pokriti, to se pa tako-le napravi: položijo se namreč čez jamo poprečni drogi ali pa rante; na-nje se dene po potrebi nekoliko otepov (škope) in čez otepe se perstí naloží. Če je jama potem še morebiti vendar le premalo pokrita, se zná tudi z listjem pokriti, da zmerzlina do pese ne pride.

Konec zime, ako se ni več hudega mraza bati, se mora jami dušek napraviti, da unanji zrak do pese zahaja, in potem jame kmali kali poganjati.

*) Želeli bi, da bi prečastiti gosp. dopisnik, ki so nam v gospodarskem oziru že marsikaj dobrega naznanili, nam bolj natanko povedali, kakošne škarje so to? Ali so morebiti Kevšove, ki smo jih tudi mi pred kakimi 5 ali 6 leti iz Kremsa dobili in se v Ljubljani v gosp. Božič-evi in Hoinig-ovi štacuni na prodaj dobivajo. Če so te, ki jih pa naši Vipavci zlo hvalijo, utegne biti, da so le od nevajenih ključarjev in kovačev ponarejene. Če pa niso Kevšove, bi bilo prav, da bi štajarski vinorejci te poskusili, morebiti jim bojo te bolj všeč. Vred.

Po minuli zimi, ko jame že gorkeje prihajati, se semenska pesa iz jame pobere, ter se že v jeseni prekopano in ne vnovič pognojeno gredo po vatlu saksebi posadí. Sadí naj se pesa vselej na tak kraj, ki ga jutranje in opoldanje solnce obseva, če le ni preveč vetrom podveržen.

Ker bi pa vendar le utegnil še pozneje kak mraz pritisniti, naj se med posajeno peso precej listja potrese, ktero se mora pa pozneje zopet pazljivo preč spraviti.

Ko je pesa že četert vatla dolge kalí pognala, se okoplje in s količi po 3 vatle dolgimi previdi. Če so stebla že tako visoke kakor količi, se privežejo, odrastki ali mladike pa ne, da se bolj razrasti morejo.

Če je zernje (seme) že precej godno, že tako namreč, da bo v kakih 3 ali 4 nedeljah popolnoma zrelo, se morajo veliki odrastki in vejice za celo pest od verha doli porezati; po tem bo seme lepo rastlo in čversto.

Kadar je pesa dozorela, se najpred tiste stebla in mladike porežejo, ki so najbolj zrele, in se v šopkih narobe na količe obesijo, dokler so popolnoma suhe. Seme pa, ki ni popolnoma zrelo, se ne smé naberati. Da se porezovanje in naberanje semena mora skerbno opravljati, vsak gospodar sam vé.

Po takem obdelovanji se od ene same pese za polovico več semena pridela.

Kjer je sloga, blagor tam prebiva.

Naša ljuba Avstrija je zložena iz več narodov; med njimi najimenitnejši narodi so: Slovani, Nemci, Madjari in Lahi. Vsi ti narodi imajo med seboj biti kot udje enega telesa, otroci ene matere, saj vsem je eni cesar kuče gazda — vsem je Avstrija njih mati. Vsak pa zna, da se otroci ene hiše imajo med seboj ljubiti, eden drugemu pomagati, in seboj v slogi živeti. Kjer se družina tako zaderžava, tam se hišni gospodar mora srečen imenovati; tam blagor prebiva, tam je mir. Kjer pa ljubezni in sloge med družino ni, je vse zastonj. Hišni gospodar more najmodrejše postave družini dajati, jo svariti in z dobrim izgledom izgled biti, pa vendar vse ne bo veliko pomagalo. Na videz se bode morebiti marsikter pošteno obnašal, posebno če ga gospodar vidi; kakor berž pa ta svoje pete odmakne, je že vse narobe. Posebno hudo pa je, ako je gospodar kakemu sebičnemu podložniku, kteremu le za lastni blagor serce kuca, izpolnjenje svojih postav izročil, — on je izročil mački špeh varovati. Takošni ljudje, ki sami sebe preveč ljubijo, in mislijo, da „propter meum ego nihil aliud existit“, občno koristne zapovedi največkrat v svoj prid obračajo, in le po svojih termah razlagajo, in ne gledajo veliko na to, ako se njih sohlapcom prav godí ali ne. Takošni ljudje se tudi radi v ovčje oblačila ogrinjajo, čeravno znotraj volčje serce imajo. Svojemu gospodarju se laskajo, in za blagor družine se prav unete in verne skazujejo; gospodar njih vernost hvali in jih visoko čisla, — al ko bi slišal večkrat prepir, kletve in grajanja, ki jih hlapci zavolj neumnega ravnanja svojega sohlapca očitujejo, gotovo bi si mislil: ta človek je sovražnik moje hiše in moje družine, s tem proč, ali saj odvzel bom mu oblast, da svojih sohlapcov gnjel ne bo. — Prav, prav mu se godi, bo vsaki rekel na pametno tako gospodarjevo ravnanje! Saj ni vreden, da poštenega gospodarja služi, kteri svoje sodruge podkopuje, zakaj kjer je mir, sloga, ljubezen, le tam je blagor domá.

Kar veljá od hiše posamesnih gospodarjev, to se tudi more reči od celih narodov, kteri so pod eno krono, pod enim žezlom. Vsi narodi imajo pod solncom ene naravne — pravice, vsi so bratje med seboj, in so ena velika družina. Ta velika družina pa je več deželnim poglavarjem podložna. Ako se tedaj primeri, da več različnih narodov pod krilo enega visokega poglavarja pride, ali se sme med njimi kak razloček delati? Ali se sme reči: jaz sem Cefov, jaz Apolov, jaz pa Pavlov? Bog nas vari teh razločkov! Ne mislim pa s tem reči, da Nemec ne bi smel reči: jaz sem Nemec ali pa Madjar: jaz sem Madjar itd.; naj vsacemu narodu svoj narodni ponos ostane, zakaj tako je prav pred Bogom in pred ljudmí. Prepovej narodu s svojo narodnostjo se ponošati in za nje ponos skerbeti, prepovedal si narodu biti narod. Ampak jaz mislim, da nobeden, kadar se s svojo narodnostjo ponaša, drugih zametavati in zaničevati ne sme. In kdor tako ne misli, ni pravi otrok svojega očeta, on ni pravi hlapec svojega gospodarja, ta je nasprotnik domačega blagra, pri nas bi se pa slobodno reklo, ta je puhli in beršljivi Avstrijan.

Kaj bi nam rekli drugi narodi, ki so nas v omiki prehiteli, ako bi jim mi zavoljo njih napredovanja nevošljivi bili, da, celó njih obrekovali? Kaj drugega, kakor da smo neprijatli človeštva in njegove kulture. Kdor pa je človeštva in njegovega napredovanja neprijatel, ta ni vreden, da se človek imenuje, ker zapoved naravska, ktero vsako otroče zná, vsem enako pravi, „kar ti hočeš, da bi drugi tebi ne storili, tega tudi ti drugim ne stori“. Ker bi tedaj gotove graje vredni bili, ako bi omiki tujih narodov se zoperstavljali, in jo obrekovali; kaj pa bomo mi Slovenci rekli od tistih naših nasprotnikov, kterim je vsaka pest napredovanja v naši kulturi tern v peti? — vsako pravično terjanje, panslavizem? Kaj drugo neprijatli so človeštva, neprijatli so miru in domačega blagra, — niso ljudje.

Dovelj smo se že večkrat prepričali, koliko je pri sercu nekterim našim sosedom blagor slovanskega naroda. Povestnica vseh časov nam to najbolj razjasnuje, zato poje učeni Krempl v svoji dogodivšini štajarske zemlje:

Kak svoj porop razmesari
Divja zver si z groznostjo,
Tak so Nemci in Madjari
Nam razderli našostvo.

Ne zamerite mi, ljubi bratje Madjari, da sem vaš sari greh tukaj opomnil; saj vem, da ste svojo zmoto spoznali in ste svojim sosedom Slovanom serčno in prijatelsko v roko segnili. Kar je bilo, ni več; hvala Bogu!

Al lani smo od druge strani vidili, kako je nekterе slovanska zarja precej začela peči, bolj kot najžarkejše poldnevno solnce. — Ko so svitli Cesar svojim nenemškim narodom 8. avgusta ravno v tisto rano, ktera jih je že dolgo časa zló bolela, olja vlili; — kot vihar so se vzdignili nekteri, in so jeli krohotati zoper ta ukaz. Vse smetí so vkup pograbljali, in so je v nekterih nemških časnikih svojim bravcom razposlali. Celó Laibacher in Triester Ztg. ste se prederznile zoper cesarski ukaz z glavo kimati. Za res se ni toliko čuditi, ako nam tuja krí nasprotuje, al veliko več jeze je vredno, kadar iz domačih gajev listje neče gnojiti svoje zemlje, ampak še si prizadeva nje sok izpiti, in jo nerodovitno storiti! Kaj je mar temu največ vzrok? Nič drugo, kakor neumna misel vladi se s tem prikupiti. Zato vse prezirajo, na vsako domorodno reč imajo kaj pregovoriti, — da, zlo v cesarske postave se gnjetejo, in nje po svojih termah razlagajo, kakor da bi cesarska postava ne bila razumljiva in bi potrebovala komentarov, ali pa da je z egiptovskimi hieroglifi naznamovana, kterih vsaki ne razume. Za tako vernost visoka vlada piškovega boba ne dá, in tudi take ne more in dati ne sme, ker je nasprotna občni koristi.

To vse dobro vejo takošne prebrisane — ali da bolje rečem — zbrisane glavice; za to so svoj plajš po vetru obernili, in so rekli, „da še slovenski jezik ni tak zrel, da bi se narod v njem izobraževati mogel“. Da, da, slovanski jezik ni še dovelj dozorel, da bi se narod v njem mogel izobraževati? Ta je prava; zadeli ste jo; nas tožite, sami sebe pa obsodujete; saj sem že pred opomnil, kaj o teh zadevah slovanska povest vseh časov govorí, zato le tiho s tem! Ako pa bode slovanstvo po vaši skerbi v omiki napredovalo, gotovo naš jezik še za 200 let ne bo dovelj otesan,

narodovo kulturo v njem vpeljati. Res je, da še sedaj nimamo ravno celó vsega pri rokah, kar je za to važno reč potrebno, in dosti so nam slovanski časniki zavolj tega godli, zakaj da ne? Al upamo se vse v kratkem imeti, česar pogrešamo; saj so, hvala Bogu, minuli časi, ko so Slovani na tujem polji urno delali in potili se, na svojem pa so pustili ternje in koprive rasti. Prišel je čas, da ne samo narod, ampak drugi duševni — zapovedniki, in sama visoka vlada je pripoznala potrebo vpeljanja slovenskemu narodu, kar mu je najbolj potrebno, namreč vpeljanje slovenske literature ne le po imenu, ampak v djanji. Zato proč z dokazi, proč z prevdarjanjem; Vienna locuta est, causa finita est! Ukaz je izdala kronana glava, gotovo ne brez premiselka, ampak ga je dobro pred prevdarila, in se tudi z drugimi modrimi glavami v tej zadevi posvetovala. Ni torej potrebno, da se cesarski ukaz še 100krat pred pretresuje. Tisti pa, ki imajo s slovenskim slovstvom opraviti, in kterim so od visoke vlade ključi k slovenski omiki izročeni, naj bi opustili enkrat svojo termo, naj bi dali cesarski postavi brez ovinka veljati, kar ona veleva. Takrat bode cvetela ljubezen med dvema največjima narodoma junaške Avstrije. Avstrija bo se mogla takrat izveličana zvati; mir, sloga, ljubezen bodo prebivavci krasne naše carevine; takrat bo se izpolnila poslovica „viribus unitis“.

Spisal na Reki. O. A. Grajenski.

Starozgodovinske reči.

Med slovenske šteti stari napisi v Italii najdeni.

Severno-slovenski napis, o kterem sem v 8. listu „Novic“ govoril, me spomni v Italii najdenih napisov, od kterih Tadeusz Wolanski govori, in s kterimi spričuje, da so nekdaj Slovenci v Italii bivali. Nekterim se bosa zdi, da bi bil kdaj kak slovensk rod v Italii svoj dom imel. Tudi jez ne bodem tega danes terdil, toda v Italii najdeni slovenskim prišteti napisi vendar le to pomisliti dajo. Če komu po nobeni ceni ne more v glavo, da bi bil kak slovensk rod v Italii, naj mu pa ti napisi vsaj za „kratek čas“ bodo in naj mu priložnost dajo mene in še druge v ti reči podučiti.

Od Enejeve nadgrobnice je nekdo pred nekaj leti že v nekem slovenskem listu govoril, toraj grém dalje k napisu na nekem kresalu. Leta napis je Wolanski vzel iz Teodora Mommsen-a zdolnje-italskih narečij Tab. VIII. stran 1. To kresalo je zdaj hranjeno v muzeji Sant-Angelo v Napli. Napis na njem je ta-le:

Pervobitno:

Večerejas, hubku natejš a poraz kajmas palanu.

Po ruski:

Večerejet, gubku natisnij, a poražaj kajmi kremenja.

Po slovenski:

Večer je, gobo pritisni, in udari vogle ognjenega kamna.

Tù je zapomniti ponatorno ime kremena ali kresivnega kamna: „palan“ od paliti, paljenje, palanje, zapalanje. Ime palan je iz današnjih narečij zginilo. Kraji ali ogli kamna so tù imenovani kaimy, kar se je le še v staroruskem ohranilo. Po pismenkah soditi je bil ta napis svojih 500 let pred Kristusom napravljen. Hetruska (umbrisko oska) abeceda, ki je znana, je v 2000 letih, to je, od tistega časa, kar so te ljudstva v povestnici na dan prišle, veliko spremen prestala, preden se je iz teh ljudstev in njih latinskih sosedov eno ljudstvo napravilo. Od začetka je ta abeceda imela veliko manj pismenk, in ena je morala za več med seboj podobnih glasov veljati, na priliko **b** je veljal za **p**, **v**, **f**; **t** za **d**; **c** za **k** in **g**, kakor se je to tudi v severno-runski abecedi godilo. Stariša abeceda, v kteri je sikavec **s** v podobi latinskega **m**, je prepustil poznejšemu **m** pomen, kterega ima še dandanašnji, in je namest tega napravil navadni **s** kot sični glas, ki ga kača od sebe daje, ko se zvija, kar podoba **s** živo kaže. Najposlednji spominki, ki so nekoliko pred polatinjenjem teh Slovencov napravljeni, so že v abecedi, ktera je po takratnih potrebah popolnoma. Tudi najdemo oboji jezik tako vkupaj stopljen, da je mnogo slovenskih besed po latinsko sklanjanih, in da so nasproti latinske besede po slovenski prikrojene, iz česa je italijanščina postala.

Napis na podobi getskega mladenča.

Ta napis poterjuje, da so bili Hetruski ruski Getje, in je spominek, kteri kaže 32 palcov visoko podobo getskega mladenča z gosjo. Ta podoba je bila najdena leta 1746 po Krist. na Toskanskem, in potlej iz muzeja Corraziano prenešena v lajdensko zbirko (das Kabinet von Leiden), od kodar jo je Janssen v imeniku hetruskih napisov pod št. 33 razoznanil. Mnogo je bilo že v 100 letih o nji govorjenja. Na desnem ledji mladenča je napis dveh heksametrov, ki se tako glasita:

Belo has veja nagnala, da voli daše Alpanu,
Penate! golen Get tudi nies to-le nadeis.

to je:

Belo gos vihar nagnal; na voljo da se gospod — Bogu,
Penat! ubogi Geta ti jo prinese poln nade.

Božje ime Alpan daje priložnost k naslednjemu premišljevanju: All je Bog, in Pan je gospod, toraj gospod — Bog, Dominus Deus, Pan Bog. Boga, kakor nam je znano, so najpred Hebrejci imenovali „All“, Arabljani, Perzi, Turki, Mavri so mu rekli „Allah“; Mezopotamci „Ella“; in tudi Plaut dá veljati v svojem „Poenulus“, da Hano bogove in boginje po feniški pozdravlja v množnem številu: Alonimy in Aloniuty.

V besedi „Geta“ se vidi poterjeno, da so bili Hetrusk i zares ruski Getje. Zato so Greki Hetrurio zvali *Ἐτερουσια* to je, getska Rusija. Tako de Carolus Stephanus str. 1047'

Nadgrobnica sabatinske kraljičine.

Med turškimi deželami je bilo tudi kraljestvo Sabatia imenovano, kar nahajajo pri Gori-u Tab. LIII. nadgrobje, kjer se na sprednji strani bere:

Pervobitno: Larthia doceri Cabatinê.

Po slovenski: Kraljevi hčeri Sabatinski.

Slovensko oskiski napis.

Kamen, na kterem je ta napis, je namalan v Mommsen-ovem „unteritalischen Dialekte“ na str. 177, Tab. 8, št. 14, in je bil, kakor pravijo, najden v kapovanski okolici leta 1723, zdaj pa je zgubljen. Mommsen misli po pravici, da je ta napis starši memo Hanibalove vojske in razdora kapovanskega občestva. Tako se ta napis glasi:

Eka trisitij mêd Kapova sakra rože
Era amiia nasi zimas.

to je:

Kakor trikratsladko vino Kapova sveta rodi,
Tako je Hera prijatlica naše zemlje.

K temu napisu je opomniti, da so najstarši Slovenci vinu rekli med, kakor je to viditi na nubiških napisih; pozneje ime vino je iz latinskega vinum vzeto. Hera tù ni Jovinja, ampak Cera, ktera je po Pausani-jevem spričevanji ta priimek imela. Kampania, kjer je bila Kapova poglavitno mesto, je veljala za najimenitnejo deželo celega sveta, in zato so jo kot sveto spoštovali. Da je bila Kapova slovenska, se kaže pervič, ko jo je zidal Kapys iz Troje doma, tovarš slavnega Enej-a, drugič, ko se nje ime konča na ova kakor „Krakova, Ternova, Pančova“ itd., tretjič iz tukajšnega napisa, kjer Slovenec kapovansko okolico zove naši zimas, to je, našo zemljo.

Deček s ticoj.

Ta ljubeznjivi bronasti kip, ki je bil leta 1587 najden, že mnogokrat prepodobljen, in o kterem se je že veliko govorilo, še do zdanjih časov ni bil razložen. Wolanski ga je dal preudobiti po podobi, ki je pri Fontanini-u na strani 146 viditi. Mali prijazen deček je golobico vjel, in od svojih otroških občutkov ves unet ravno misli jo spustiti, kjer za-

puščen golob blezo, kakor se kaže, čaka, da se bode njegova ljubica vernila. Napis na ledjih se bere:

Vole dao, može co za ni milec čaet.

to je:

Volji (nje jo) dam; morda na njo mili čaka.

Poženčan.

Mati in Rojnice.

Z družino mater s težkih sanj
Je zbudil spomladanji dan;
Vsi skupaj so molili.
Pa, preden delat se spusté,
Tako jim skerbna mati dé:
Zaslišite me, mili!

„Kako čestiti je Gospod,
Kaj on učil človeški rod,
Imate bukve zlate,
Pobožni dali jih možjé,
Ki vam za dušni prid skerbé,
In da Bogá poznate“.

„Rajn' gospod-oča, naš pastir,
Bog daj jim večen pokoj, mir!
Vam rekli me spoštvati;
Da moj in tuj spozna usak,
Kaj reči če moj glas krepák,
So dali zapisati“.

„Sicer je delo vaš poklic.
Kater'mu delu ste zagmic,
Občutite spomine.
Ob dlan udarite terdo,
Storiti, kar velela bo
Ljubav do domovine“.

Odšla je proč, izrekši to,
Ozerla milo se v nebo:
„Ti, Bog, jih blagoslovi!
Si nekdaj pestval Greka, Rim,
Skerbí za moje, ti zročim,
Njih blagor ustanovi“.

Rojnice! vé skrivnost meglo
Presijte, kaj tiči za njo?
Kako se nit nam prede?
Prišle sestre device tri,
Med njimi ena govori
Pomljive te besede:

„Nekoliko se vidit' dá,
Kako se sreče nit ravná,
Ki predem jo predica.
Kolovrat le okolj hiti,
Da niti moč zravnati ni;
Svedra se krotovica“.

„Premalo zemlje, dost otrok
To kaže več alj manj nadlog;
Prihodnost je umevna.
Soseda levi, desni, dva
V meje orjeta ti oba;
Za pravde si prerevna“.

„Kdor kolj posebno ni bogat,
Je raj pobožen kot košat,
Ne druži se lenuhom,
Zmišnjav visocih mar mu ni;
Od njih ne upa si sterdí;
S trebuhom gré za kruhom“.

„Zato kako se dom ravná,
In zemlja podkupiti dá,
Odpreti vam zaloge,
Kaj djal je kdaj nebes Gospod,
Kaj moli naj človeški rod,
Imate bukve mnoge“.

„K modrícam na domač Parnas
Tvoj mlajš ne bo zlo hodil vas;
Za to so le bogati.
Domače bukve višjih ved
Prešteti bo na perstov pet,
In kmalo moč prebrati“.

„Tvoj rod bo le ponižne pel,
Junaških hrumov ne bo jel,
Ne bo mogočno šaril,
Za ptujcom pojde kakor brat,
In slave ženinam bo svat,
Doma bo gospodaril“.

Le-to rajnica zgovorí,
S sestrama zgine spred očí.
Stermí otožna mati;
Zmišljuje si kot vé in zná
Lih kot zajeta sred vodá,
Bogu začne tožvati:

„Sem li jez tista revna stvar,
Za ktero tebi malo mar?
Oh, prosim te, pomozi!
Moj svet je sred valov otok;
Zmanjšuje se — in toljk otrok!
Kaj kaže mi ubozi?“

„Zasukaj sreče ti kolo,
Da za-me predlo bo gladko,
Zravnavaj krotovice;
Če ne, tolažba dober kup
Za mene bode prazen up,
In biserne solzice!“

Poženčan.

Kranjci na Horvaškem.

Spisal J. Terdina.

(Dalje.)

Dobil sem si v Ljubljani službo pri nekem „becirku“ — mi je pravil Groga nadalje — plačal bi me ne bil predobro, pa imel sem drugo upanje. Bil sem v 19. letu in vojaška suknja mi ni dišala preveč, pa sem se tolažil, da bo že „becirk“ za me sprosil. Služil sem mu zvesto, kar sem mogel, pa me je tudi marsikdaj pohvalil in po rami poterkal, rekoč: Že prav tako, Groga! že prav, boš vidil, da ti ne bo žal. Pa se nazadnje ujunačim in ga prosim, da me vojaščine reši. Obljubi vse — toda, pa kaj bi to pravil? Tudi nek ljubljansk potepúh je imel cegeljc dobiti, imel pa je cvenka in zgovorila sta se nekak tako z mojim „becirkom“, da bo dal mene namesto njega. To sem še le pozneje zvedel. Sreča moja je bila, da sem se pri gospodu za silo nemški naučil. Ko se začnejo novinci zbirati, je hodilo k nam vse polno drugih „becirkov“ (Groga je vse vradnike „becirke“ imenoval); enkrat gredó memo mene po dvorišču, pa reče višji njih mojemu gospodu: Tri sto medvedov, tvoj Groga bo tak pancar, da mu ga ne bo para. Moj gospodar mu odgovorí po nemški: „Se vé da, pa je tako neumen, da ne gré rad. Bo tepec saj kaj po svetu vidil in se kaj naučil“. Ta odgovor mi je razodel dosti očitno, kaj me čaka, pa sem se pobral še tisto uro od hiše. Na Vablahu sem se navadil tabak piti, prav zavolj Lenke, da sem bil bolj moški. Že takrat sem se soznanil s tobakarji. Ko sem „becirka“ pustil, se snidem kmali z enim in mu povem svojo misel; obljubil mi je, me spremiti in čez tri dni sva že na Horvaškem slanino jedla. Celih deset let sem nosil potem Kranjcom dober tobak in za dober kup; ali to življenje je bilo nevarno. Marsikdaj sem spal v hosti, marsikdaj stradal in žejo terpel, marsikdaj moral, ko sem bil na pol zaspan, s postelje ali z merve pobegniti, ker se mi je naznanilo, da „grencarji“ pridejo. Večkrat so me imeli že v pestéh, pa so me oteli dobri ljudje in zvita buča. Od kar sem tobakariti začel, se me je prijelo še le ime Groga, ker je pred mano nek Groga posebno v ti zvijači slovel in ljudje so sčasoma res mislili, da sem jez tisti in da ga niso ustrelili, kakor se je nekaj časa govorilo. To mi je kaj prav prišlo; preganjavcom je bila sled zmedena. Od tistihmal nisem povedal nobenemu pravega imena, pa ga tudi zanaprej ne mislim povedati, saj nič ne dé, če me pokopljejo s tem ali z unim imenom; zemlja mi bo enako težka, naj jo podpiram z nosom kot Groga ali kot Pavliha; odleglo mi ne bo, če mi je sveti Peter ime. Tako nesem enkrat tobak prav sam, za mano pa pritiskata dva grencarja. Skriti se ni bilo, pa zlezem na koščato hruško kraj pota, dokler naprej odideta. Pa sem se zmotil, uležeta se v hladno senco pod hruško, da sem vse slišal, kar sta govorila. Čedalje huje mi je terkalo serce, mislil sem, da mi bo persi razgnalo. Pa bi bila, menim, vsakemu drugemu tudi tako predla. Kaj pravite? Pogovarjala sta se zgolj za-me, mlajši reče: „Veš kaj, če ga dobova? ustreliva ga tisti hip. Koliko let nam že nagaja, koliko potov sva že midva zavolj njega storila! Najbolje je, da ga bo enkrat konec. Če nama porekó, zakaj ga nisva ujela, saj lahko poterdiva, da se nama je branil“. Tovarš mu pravi, da ravno to misli, in da bo tobakar mertev, preden ura preide, ker mora biti prav blizo v kakem germu; perut nima, da bi nad oblake sferčal, drugač pa mu ni mogoče, uteči. Jez slišim vse to, pa mi stopi na čelo pot in čudno temno mi se jame pred očmi delati. Toda Bog me je rešil; grencarja odideta ne ozerši se v hruško, še le v terdi noči sem upal si, svoje zavetje zapustiti. Takrat sem obljubil, tobakarstvu slovó dati, pa sem se na ladjo udinjal in se vozil gori in doli, dokler v Belem gradu ostanem. Kraljeval je ondi cesar Miloš; Serbi so mu knaz rekli, kar je po kranjski menda cesar. Bil je Miloš strašno bogat pa tudi prijazen mož; z nami se je rad pomenkoval in djali so, da gré včasi tudi v kerčmo pa daje za vino, da je vse pijano. Vzame me nazadnje v službo, da sem mu gonil prešiče v Pešt; škoda, da nisem delj pri njem ostal kakor dve leti, pa že ob tem kratkem času sem zaslužil si lepih dnarcov. Od takrat zopet brodarim, kupčujem tudi po malem s flosi ali s takimi rečmi, ki jih v ladijah in tumbasih potrebujejo in imam, hvala Bogu! zmirom toliko v mošnji, da ga brez skerbi kak bokal ruknemo. Kranjsko deželo pa bi vendar še enkrat rad vidil, preden odrinemo“.

To je Grogovo življenje, pa tudi drugi brodniki so marsikaj enakega pripovedovali. Naj povem še nekaj, kar mi je pravil Anžinov Šimen. Popisavši svoje prigodbe in potepanja, mi reče, da zavolj pôsa ni nikoli v kake zaderge prišel, ne domá, pa tudi ne, odkar se je na Horvaškem popotni list imeti moral. To mi se je čudno zdelo,

pa mi je kmali to reč razložil. „Moja sreča je bila“, pravi, „da gospodje nas kmete sploh za neumne imajo in še bolj tù kakor na Kranjskem. Ta misel me je še vselej rešila. Kadar sem kako staro pismo staknil, pa sem ga potisnil v žep; sem djal sam v sebi, Bog ve, če mi ne utegne še prav priti. Pa se nisem motil. Kadar so me prašali za pôs, pa sem pokazal tąko pismo. Včasi ga gospod še pogledal ni; že mi je verjel, ko sem vlekel pismo iz žepa; včasi pa ga je tudi prebral, toda se nisem bal. Nekteri mi je rekel: Veš kaj, to ni pôs, ampak nekaki drugi stari vampi; daj, pa si do bodi boljši pravico; — na to pa me je izpustil, bivši prezložen ali pa predober, mi za tako reč kaj nagajati. Kak drug pa je le malo zagodernjal in me zapodil. Enemu pa se moram še zdaj smejati, ko se spomnim. Bilo je v Zemunu. Straža mi pravi pôs pokazati; izlekel sem nekake kvake, v kterih je bil pred sir zavit. Na to me pelje straža k sodniku ali kaj je bil in me zatoži, da nimam popotne spričbe. Gospod se vsede na stol, pregleda sirov zavitek in smehljaje se me začne izpraševati. Jez mu gledam naravnost v obraz in se, vès priprost, čudim, zakaj bi pokazani papir ne veljal, pripovedaje vse natanko, kje, kdaj in kdo mi je ta pôs naredil. Gospod upira oči v me, jez pa va-nj, kakor nedolžno, po krivem zatoženo dete, pa mi pravi: „No, nikar se nič ne bojite; saj vidim, da niste krivi. Berž ko ne vam je kdo pôs ukradel; na take reči morate zanaprej dobro paziti“. Jez ga prosim, da mi pové, kako bi si novega dobil, pa mi razlaga, vem da, več kakor eno uro, komu naj domú pišem, kako naj to opravljam, da bo pismo zares veljavno, kam naj si ga poslati dam itd. Delal sem se, kakor da bi si ne mogel tega dobro zapamtiti, pa je začel me spet od konca učiti, dokler je mislil, da celo to litanijo iz glave znam. Straži pa je rekel potem, mi zanaprej mir dati, ker se je prepričal, da sem pošten človek, le malo neumen kakor vsak kmet, pa da zavolj neumnosti nikogar ne kaznuje; saj je to že sama na sebi velika nesreča. Vidivši, da sem sodniku pravičen mož, ostanem celo leto v Zemunu brez pôsa; ko so ga nekam drugam prestavili, sem pa pobral tudi jez kopita, toda še pozneje mi je enekrati pomagalo, da sem gospodom naravnost v oči gledal in jim priprosto in ponižno odgovarjal. Ti ljudje človeka menda le po unanjem sodijo. Z eno besedo, po moji misli je nesreča, neumen biti, velika sreča pa včasi, drugim se neumen zdeti“. Glejte, kaki modrijani so naši tički, čeravno niso nikoli „Lebensphilosophie“ študirali! Na zadnje prašam Šimna, ali zdaj ima kako pravico, pa mi reče, krohotaje se: Kako pa da! — pa mi pokaže vmazano pôlo papirja. Komaj sem stlačil, kaj je — Šimnov pôs je bil ta pot — ženitninski list, ki ga je v Zagrebu neki pobral.

Zdaj pa pojmo iz brodarske kerčme k ladji, da vidimo, kaj se tam godi. Mi smo v vasi Dubrovčaku, kakih pet ur od Zagreba. Od dolgega deževanja je Sava narastla, da motni, rujavi valovi skoraj čez bregove uhajajo; zdaj pa se je razvedrilo. Od zadnjih žarkov zapadajočega solnca se blesketa log in travnik, z vsake travice utrinjajo se biseri, sèm ter tjè pa nalega gosta megla, zbiraje se iz neskončnih hlapov, iz namočene zemlje puhtečih. Za debele kole je privezana ladja, ki je prišla danes zjutraj iz Kranjskega. Namenjena je v Beligrad; tam se bo poprodalo razno kranjsko blago, pa tudi ladja, zato jo spremlja gospodar sam. Sprehaja se sèm ter tjè po bregu, pregledovaje, ali je vse dobro popravljeno in varno, popraševaje za to in uno brodnike, ki se pridno sučejo, da pred nočjo vse, kar je treba, oskerbé, in ukazovaje jim za drugi dan, kdaj odrinejo in kako naj se odlaga, kar ostane v Dubrovčaku. Ko to opravi, koraka počasi k staremu znancu, ki bi mu zameril, če bi drugam spat šel. Kako uro se pomenkvata pri bokalu, barantaje in naročevaje si eden drugemu, to in uno kupiti, da bo spet kaj tergovine, ko se spet vidita. Gospodar ladjini gré potem v spavnico; na Kerškem, kjer je domá, je navada, preden se spat gré, cel roženkranc omoliti; tudi on to stori, ni pozabil domá starega roženkranca s tistimi debelimi očenaši. Molila sta na-nj že oče in ded, zato pa ga tudi za najsvetejo reč v hiši imajo; sedanji gospodar mu je kupil veliko sreberno svetinjo. Pobožni mož pripisuje tej molitvi, da mu raste premoženje od dné do dné in po tem, kar mi je pripovedoval, sem vidil, da se božji blagoslov prav očitno na-nj usiplje.

Kolikokrat sem se radoval tej pobožnosti naših rojakov. Verjemite mi, dokler nam ne zgine ta, nam ne bode zginila tudi slovenska narodnost. Razlikuje nas ona najbolj od vseh sosedov; obvarovala nas je do zdaj, opiraje se na-njo učimo narod lahko to, kar mi več znamo kakor on; brez nje pa nas ne bo poslušal in hvala Bogu, da nas ne bode, sicer bi slabo za-nj bilo; kakor sicer, tako tudi gledé jezika in narodnega življenja. Mi vemo, kako se dandanašnji „omika“ razumeva in kaj je in kaj ni, pa nam ni težko uganiti, da bi taka omika vzela našemu Slovencu vse, kar veruje in upa, kar ga tolaži in hrani, in ob enem tudi narodnost. Le poglejmo naše mestne „omikance“, pa nam je lahko prepričati se, kako so, žali Bog! te besede resnične. (Dal. sl.)

Národne pripovedke iz Stajarskega.

Nabral M. Kračmanov.

1.

Oča sina vragu dal. *)

(Iz stare ceste 1½ ure od Lotmerka).

Enok je bia en oča, ima je enega sina pa enega psa, pa je psa jako rajši íma kak sina. Vsegdár, da je kan ša, je psovi nekaj prnesa. Enók pa je hoda štibre pláčivat pa je vse peneze vün dâ kaj je íma. Jako je žalosten bia, ka ne íma zá kaj psovi kaj küpiti. Da tak žalosten ide sreča enega pétlara, petlar ga pita: kaj si ti tak žalosten? a on reče: kak ne bi žalosten bia, da sen vse peneze vün dâ, zaj pa neman zákaj psovi kaj küpiti. Petlar pa mu je reka: jaz ti dan péneze, či mi tisto daš kaj de ti gnes naj prle na prôti príšlo da domu prideš. Toti petlar pa je bia vrag. On si zaj premišlava kaj bi napráva; misli si: drügo mi tak ne de prôti príšlo kak pes; psa pa sen že večkrat komi dâ, pa je vsegdar nazaj príša, še de zaj; pa reče da mu dá. Dobro; petlar mu dá seden rajnški pa odide; on pa gré v krčmo pa si vzeme zajtrk pa te še za psa nekaj pa gré dom. Da že blizi doma pride te pa mu ide sin proti. Zaj je pa oča jako žalosten pósta, kajti je znâ, da ga je vragi ôda, no vsegdar, 'da mu je krüh reza, se je jôka. Sin ga je večkrat pita: oča, zakaj se vsegdar jôčete 'da mi krüh režete, venda zato da ga dosti pojen? on pa ne štea nigdar povedati. Enók sta šla v šúmô drv sekat, pa sta en velki pen kálala, ali níkak sta ga ne mogla razklati; 'da se je že eno malo pôča, reče sin: porinva prste nôtri pa va ga na rázno potégnôla. Da pa oča prste nôtri porine, sin spüstí da je vküp stisnola pa reče: zaj mi povejte, zakaj se vsegdar jôčete da mi krüh režete. Oča mu reče da ga je vragi ôda, sin pa veli: ne bojte se nič, to de že vse dobro; te pa sta šla domú. Da je seden let minôlo, pride vrag ob desetih večer. Oča pa je prle dâ velkô večerjô napraviti pa vse mešnike vküp pozvati, ka sô za njega molili. Da vrag pride, potrka. V hiži je vse tiho. Potrka drgôč tak da sô vrata zbrnile, pa níše nič. Potrka tretjôkrat tak da se je ves hran strôsa, te rečejo: herájn. On pride nôtri pa reče: zaj sen si jaz po tisto priša kaj sen pred sedmimi leti küpa. Oča pa reče: naj še bo duže.

---

*) ô se izgovarja skoraj kakor ou; enók = enkrat, nekdaj; najnók = na enkrat; de = bo, bode; va = bova; gnes = danes; ge = kje; 'da = kadar, ko, ker, drugi pa govore: dare; venda = morebiti; ka = da (ut); tâ = tje; tan = tam; níše = nikdo; neše = nekdo; včasi = = koj, precej; onea = ona dva.

Vrag odgovori: no, naj še bo seden let. Da seden let mine pa dá oča velko večerjo napraviti pa mešnike vküp pozvati da so za njega molili. Ob desetih pride vrag pa potrka. Ne reče niše nič. Potrka drgôč. Niše nič. Tretjôkrat pa tak potrka ka se je ves hram strôsa te rečejo: herájn. On pride nôtri pa reče: zaj sen si ja po tisto priša, kaj sem pred štirnajstimi leti küpa. Oča pa prosi: naj še bo eno malo duže. On pa odgovori: nič duže ne püstin, pa dene sina na en štrik te pa sta letela po lüfti no prletela sta že do glážove gore. Tan pa ga če vrag gor potegnôti, ali štrik se mu vtrga, te pa je ne íma več močí do njega. Sin zaj ne vé kaj bi začea, hodi sen pa tâ po glažovoj gori; no na enkrat zapazi ene skrivne dveri pa potrka. Da nikoga ne čuje pa ide nôtri, no nikogar v hiži ne najde samo drüge skrivne dveri pa potrka. No da nič ne reče niše, ide nôtri. Tü najde gor pokrito za dvanajst ljüdi. Zaj še najde ene skrivne dveri, na tote potrka, neše veli: herajn. Ide nôtri pa kak se prestraši, da najde enô velkô kačô na mizi zasükano. Tota kača pa mu reče: ne boj se ti mene nič, samo idi pa si prnesi tri leskove šibice, kere so v enen leti zrasle pa ti mene s tistimi tak dugo bi' dok de skorja od njih šla; jaz bôn se okoli tebe sükala, ali ti se samo nič ne boj. On odide pa si prnese tri leskove šibice. Trikrat s prvoj vudri, že je skorja od nje šla; vzeme drügo pa začne biti, no kača je včasi ženskô glavô mela. Da je skorja od nje šla, vzeme tretjô. Kača pa se je okoli njega zasükala pa ga je jako stiskávala. No 'da je od tretje že skorja šla, te je kača ženska postala. Ona je njemi jako zahvalna bila ka jô je odreša, kajti je bila zakleta. No potli sta se oženila. Da pa je on jako žalosten bia da je né znâ domu, ga je pitala ona: zakaj si ti tak žalosten? ah, reče on, kak ne bia žalosten da me je vrag sen na totô gorô odnesa, zaj pa ne vén nazaj domú, rad pa še bi enók svoje starše vida. Ona pa reče: jaz pa znan gé si ti doma, či češ iti domú, jaz ti pokažen naj bližeši pôt do doma, ali drügo vse slóbodno poveš, samo mojega imena ne smeš povedati. On se spravi na pôt. Da domú pride, oča se jako razveselí, no dá velkô večerjô napraviti pa dosti gospodé vküp pozvati, no vse je poveda, ali imena njenega nikak ni štea povedati. Góspoda pa bi radi znali pa sô ga jako zapojili, da je jako pijan bia te sô ga prtrücali da je ime povéda: „pod nebon naj lepša, no svetla kak sunce". Kak je on to poveda, te jô je včasi pr dverah vida, pa tüdi najnôk je preminôla. Zaj je jako žalosten bia, ne je znâ kaj bi začea, ne je znâ pôti nazaj pa nič. Ne se je moga zdržati, ša je nje po sveti iskat. Da je tak en čas ša, najde tri brate ki sô se že tri leta za enô kapô, munteln no črevle bili, te pa so ga prosili da nje naj on raztala. On pa si je kapô na glavô dja, munteln si je ogrnô pa črevle si je óbja te pa je reka: zaj nema nebeden nič, zaj dobro. Oni sô rekli: dobro je. Či si je črevle obja, te je šest vür daleč stôpa, či si je munteln ogrnô, te ga je niše ni vida, či si je kapô na glavô dja, te je tak močen bia ka je celi svet lada. Te pa je ša dalje pa enók stôpi, bia je včasi na enoj velkoj gori, tan je najša enega starega vsega v gorô zarašenega môža; toti mu čémerno reče: kaj ti tü delaš, kaj ti tü hodiš? On odgovori: ha siromak pôtüjen tak po sveti. On pa reče: ta na drügen bregi je moj brat, tisti je tak močen ka celi svet lada. On odgovori: z bóžjoj pomočjój jaz bôn ša, naj bo kak šte. Enók stôpi, že je bia pr tisten. Toti mu pa reče: tâ na drügi breg ne hodi, tan je moj brat, tisti je tak močen ka celi svet lada. On pa se nič ne bojí, on samo ide, enók stôpi, že je bia tan. Toti ga prav hüdo pogledne pa mu reče: kak se ti podstôpiš tü hoditi pa mene znemirávati? te pa sta se prjela; sin deda vrže tak da so tan pr tretjen brati kosti zeškrebetále. Te pa še enók stôpi, pa že je bia na glažovoj gori; tan pa se je ona že ravno z enin drügin ženila. On ide nôtri, pa 'da je munteln íma ga je niše ni vida. On si sede na eden kraj kre nje, pa 'da si je štela žüpe zanesti te pa joj je rokô podbja da se vsa polejála. Da se je malo obrísala, si če drgóč žüpe zanesti, on joj pa podbije, no tak tretjôkrat. Zaj ona začne premišlávati, kaj bi to moglo biti, prosi da sô jô vün püstili, pa ide v zadnjô hižô, on pa' za njoj. V hiži jô velka žalost obide za prvega môža; ona se začne jôkati. Da je on njenô velkô žalost vida, on pregovori. Ona ga je včasi po glasi póznala, te pa sta šla v hižô. Tan ona pové da je že oženjena pa da jô je on reša. Te on svoj munteln dol spüstí, no vsi sô ga vidli. Zaj so pojeli kaj so meli te pa sô se razišli, pa jaz tüdi; no môž je odiša toti drügi, onéa pa sta srečno vküp živela.

Slovanski popotnik.

* V našem cesarstvu izhaja letos 14 jugoslovanskih časopisov. Ti so: a) v horvaškem narečji 1. „Narodne Novine" v Zagrebu. 26. leto na pôli; vrednik dr. D. Demeter; cena s poštníno 12 gold. 60 kr. — 2) „Glasnik Dalmat." v Zadru. 12. leto vsak teden dvakrat na pôli; vrednik J. Sundečić; cena 5 gold. 25 kr. — 3) „Zagrebački katolički list" v Zagrebu. 8. leto vsak teden cela pôla; vrednik Nik. Horvat; cena 6 gold. 30 kr. — 4) „Gospodarski list" v Zagrebu. 8. leto vsak teden pol pôle; vrednik B. Sulek; cena 4 gold. — 5) „Napredak" v Zagrebu. 1. leto vsakih 14 dní cela pôla; vrednik Novotny; cena 3 gold. — 6) „Slovinski prvenci i vila sinjega morja" na Dunaji. 1. leto vsakega četvert leta 6 pôl; vrednik dr. agustinović gjuro; cena 3 gold. — b) v serbskem narečji: 7) „Serbski Dnevnik" v Novem Sadu. 9. leto vsak teden dvakrat na celi pôli; vrednik J. Gjorgjević; cena 9 gold. — 8) „Danica" v Novem Sadu združena s Dnevnikom. 1. leto vsak mesec trikrat na celi pôli; vrednik Gj. Popović; cena 3 gold.; skupna cena „Dnevnika" in „Danice" je 11 gold. — 9) „Slovenka" v Novem Sadu. 1. leto vsakih šest tednov 6 pôl; vrednik E. Čakra; cena 2 gold. 60 kr. — 10) „Šolski list" v Novem Sadu. 2. leto vsak teden cela pôla; vrednik Gj. Rajković; cena 2 gold. 50. — c) v slovenskem narečji: 11) „Novice" v Ljubljani. 18. leto vsak teden na celi pôli; vrednik dr. J. Bleiweis; cena 4 gold. 20 kr. — 12) „Zgodnja Danica" v Ljubljani. 13. leto vsakih 14 dní na celi pôli; vrednik Luka Jeran; cena 2 gold. 70 kr. 13) „Slovenski Prijatel" v Celjovcu. 9. leto vsak mesec na 4 pôlah; vrednik A. Einšpieler; cena 4 gold. — 14) „Slovenski Glasnik" v Celjovcu. 3. leto vsak mesec 2 pôli; vrednik A. Janežič; cena 3 gold. — Najstareja jugoslavenska časnika sta tedaj zagrebačke „Novine" in ljubljanske „Novice".

* Hartmanova knjigarnica v Zagrebu pozivlje na naročbo Dimitrovičevih prevodov. Gosp. Špiro Dimitrović je namreč prestavil kakor je že znano, najpopred „Ruslana i Ljudmilo" iz ruskega po Puškinu; njegov prevod se je občinstvu toliko prikupil, da je moral iz „Narodnih Novin" v posebno knjižico pretiskan biti, ktera je pa tako naglo pošla, da se zdaj pripravlja že drugi natis. Za tem je priobčil gosp. Dimitrović tudi po novinah Puškinovo „Poltavo", ktera je ravno kar pretiskana s dodatkom „Bratja razbojnici i cigani". Potem je prevel iz nemškega Schiller-jevega „Wilhelm Tell-a". Knjižici „Poltava" in „Tell" bote veljale za naročnike 1 gold. 50 kr., drugač pa „Poltava" 70 kr. in „Tell" 1 gold. 10 kr. Precej za „Tellom" pride v natis „Eugenio Onjegin", kterega je tudi izdelal gosp. Dimitrović po Puškinu. Vse to namerava gosp. Hartmanova knjigarnica izdati, ktera si dozdaj še ni preveč zaslug pridobila za domače slovstvo.

* Mnogo slavljeni horvaški muzikar Ferdo Livadić Samoborski misli izdati v kratkem zvezek horvaških in slavonskih pesem z napevi. Vès znesek te knjižice je namenjen ubogim Slavoncom in Horvatom. — Še ni dolgo, kar je gosp. Livadić k dvema pesmama našega

slovenskega pesnika S. Jenko-ta napravil napeve. Pervo „Zadnji večer“ je pripravil za tenor s klavirom in drugo „Pozdrav južnim bratom“ za dvospev, namreč za tenor in bariton.

Dopisi.

Iz Gorice 3. maja. M. S. — Žalostno novico vam prinesem, drage „Novice“, da 30. dan pret. mesca zgubili smo slavnega možaka, P. Klarus-a, provincijala naše pokrajine, ki so po kratki bolezni v 61. letu svoje starosti umerli. Gotovo bode slehernega, kteri je tega gospoda poznal in bode to novico bral, v serce zabolelo. Vse ga je zlo ljubilo in spoštovalo: premožni in siromaki, imenitni in nizki. Njegova velika ponižnost zraven visoke učenosti je bila, ki ga je takega ljubljenca vsemu ljudstvu storila. Ta splošna ljubezen do njega se je tudi pri njegovem pogrebu 2. dan t. m. očitno pokazala. Tolika množica ljudí se je pri samostanu č. p. frančiškanov na Kostanjevicu zbrala in pogreb je bil tako slovesen, da vse to je živo pričalo, kako spoštovan je bil rajnki. Naj mu bode zemljica lahka!

Iz Kerke na Dolenskem. J. R. — Kakor skerbí usmiljeni oče, da napravi svoji družini vesele praznike, tako so nam napravili deželni poglavar letos vesele velikonočne praznike. Že poprej so se bili prepričali z lastnim očesom velike revšine, ktera tukajšne prebivavce tare; hodili so spremljeni od gosp. grofa Aueršperg-a in domačega gosp. duhovnega pomočnika v najhujšem mrazu od hiše do hiše; ne ustavi jih ne hudi mraz, ne gerda pot, ne silna burja, ktera je ojstro brila in mašila s snežnimi cunanjami usta, oči in ušesa in napravljala na vratih debele zamete. Milo je bilo viditi, kako so jih ljudje polni veselja in upa spremljali, da se jim bo morebiti njih žalostni stan po moči zlajšal in potolažil. Od ust do ust je šel veseli glas od svitlih dvajsetic, s kterimi so deželni poglavar revežem že tadaj solze brisali; veliki petek pa je rešil marsiktero družino lakote. Akoravno žalostni dan, se je slišal vendar veseli glas: „Iz Zatičine nam peljejo s šterimi konji pirhov“. Kakor bčele v panj, tako hité zdaj reveži vsak s svojo vrečo pod pazdiho v farovž, kjer se jim je delilo žito, ktero nam je znano usmiljeno serce radodarnih Ljubljančanov preskerbelo. Stoteri „Bog lonaj“ se je slišal iz ust veselih revežev, kteri so urno tekli iz farovža naravnost v malin, da si preskerbé moke za prihodnje praznike. Serčna zahvala vsem verlim Ljubljančanom in druzim dobrotnikom, kteri so nam napravili tako veselo velikonoč, posebno tudi naši usmiljeni hranilnici, ktera je na pervo besedo nam odločila 1000 gold. in pa dobroserčnim pekom ljubljanskim. Gotovo bi jim bilo serce veselja igralo, ako bi bili vidili, kako veselo so zastradani otroci, kteri ne vedó, kaj je kruh, segli po poslanih regljah. Akoravno sicer zlo sramožljivi, se vendar marsikteri ni mogel zderžati, da bi ne bil vpričo vsekal s zobmi po njej; drugi so tekli urno domú, da nasitijo z enim roglom lačnega bratca ali sestrico svojo. Stotero naj poverne Bog našim dobrotnikom!

Iz Ljubljane. Le malo ljudí je prišlo na predvčeranji sejm; goveje živine so pripeljali veliko in lepe, tudi konj dosti, cena je bila srednja, al kupca ni bilo nič. Smajni dan ni minul brez nesreče. Na konjskem sejmišu je zadel splašen konj 8 let staro deklico na glavo, da je pri tisti priči dušo izdihnila; proti večeru je pa drugo 15 mescov staro deklice z mostovža druzega nadstropja v rožnih ulicah na dvorišče padla, pa glejte čudo! razun majhnih otisk ji doslej ni nič hudega; vesela in brihtna se igra danes s svojo leseno punčko! — Te dní se je novica razglasila, da naš svetli škof bodo v nedeljo na Dunaji posvečeni in da drugo nedeljo potem utegnejo že v Ljubljani biti. Za gotovo moremo reči, da to še ni tako gotovo kakor se govorí. — Tudi tista novica, da v Ljubljani ostane deželno poglavarstvo za Kranjsko, Teržaško in Goriško, je dosihmal bolj želja kakor resnica. Da pa Koroško pride pod štajarsko poglavarstvo, je nek že gotovo. — Gospoda koncipista deželnega poglavarstva Leopold vitez Höffern in Avgust Wurzbach žl. Tannenberg sta izvoljena za kantonska predstojnika. — Že večkrat omenjeni sedlar V. je s svojo ženo vred spet iz zapora izpušen.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Presvitli cesar so s pismom od 29. p. mesca apr. za stanovitne izredne ude deržavnega svetovavstva zvolili: kardinala in knezoškofa dunajskega Otmara viteza Rauscher-a, komornika Janeza Adolfa kneza Schwarzenberg-a, generala konjištva Franca kneza Liechtenstein-a, komornika Vincenca Karola kneza Auersperg-a, komornika Franca grofa Hartig-a, komornika in generala konjištva Franca grofa Haller-Hallerkeö-skega, komornika Jurja grofa Apponyi-a, feldmaršal-lajtnanta Avgusta grofa Degenfeld-Schonburg-a in feldmaršal-lajtnanta Jožefa barona Sokčević-a. — Dalje so izvolili presvitli cesar za začasne ude deržavnega svetovastva in sicer za Ogersko: Janeza grofa Barkoczy-a, Jožefa barona Eötvös-a, predsednika-namestnika ogerske akademije Nikolavža barona Vay-a, Jurja žl. Majlath-a (mlajšega), Pavla žl. Somšić-a, Evgenija Toperczer-a, župana Veliko-varodinskega; — za Česko: Henrika Jaroslava grofa Klam-Martinic-a, komornika Alberta grofa Nostitz-Rienek-a, Avgusta Gustava Trenkler-a, predsednika liberške kupčijske in obertniške odbornice; — za lombardo-beneško kraljestvo: Filipa grofa Nani-Mocenigo-ta, barona Ahila Cigno-ta; — za Dalmacijo: Franca grofa Borelli-ta, predsednika kmetijske družbe v Zadru; — za Horvaško in Slavonsko: Jožefa Jurja Strossmayer-a, škofa diakovarskega, Ambroža viteza Vraničanji-a Dobrinovičkega; — za Galicijo in Lodomerijo z veliko-vojvodstvom krakovskim: Morica viteza Kranjskega, Stanisl. viteza Staroviejski-Biberstein-skega, dr. Tomaža Polanskega, advokata; — za Avstrijo pod Anižo: Jožefa kneza Kolleredo-Mannsfeld-a, Rudolfa barona Erggelet-a; — za Avstrijo nad Anižo: Franca grofa St. Julien-a; — za Solnograško: dr. Alberta Eder-a, opata benediktinskega samostana v Št.-Petru; — za Štajarsko: Franca žl. Mayer-a, fužinarja v Leoben-u; — za Koroško: Franca Pavla barona Herbert-a, vodja obertnijskega in rokodelskega družtva; — za Kranjsko: Antona grofa Auersperg-a; — za Bukovino: Nikolaja barona Petrina; — za Erdeljsko: Andreja barona Šagun-a, gerškega škofa v Svibnem, Nikolaja grofa Banffy-a in Karola Maager-a, predsednika kupčijske in obertniške odbornice v Brašovu; — za Moravsko: Jurja grofa Stockau-a, Filipa Schöller-a, fabrikanta; — za Šlezijo: dr. Franca Hein-a, župana-namestnika v Opavi; — za Tirolsko: Leopolda grofa Wolkenstein-Trostburg-a in Franca žl. Kofler-a, predsednika kupčijske in obertniške odbornice v Bocnu; — za Vorarlberško: Fidela Wohlwenda župana v Feldkirch-u; — za Istro, Gorico in Gradiško: Vilj. grofa Pace-ta, župana topoljanskega; — za teržaško mesto in okolico: Konštantina barona Reyer-a, velikega tergovca; — za serbsko vojvodino in temeški Banat: Janeza barona Nikolića in Aleksandra žl. Mocsonyi-a. — Deržavnih svetovavcov je sedaj v vsem skupaj 59, namreč 12 poprejšnih navadnih, 47 pa novoizvoljenih. Kakor se iz mnogih dežel pozveda, je med novoizvoljenimi svetovavci mnogo mož, ki vživajo veliko zaupanje ljudstva. Oklicano je že bilo, da pervo zlo imenitno delo, ki se bo temu zboru izročilo, bo prevdark deržavnih dohodkov in stroškov, — da pa zbor ne more nič skleniti, ampak le svetovati; sklep so si priderzali v vseh rečeh cesar sami. Radovedno se pričakuje, ali bo to, kar bojo ti zborniki govorili, se tudi očitno v časnikih razglaševalo, ker vsaka dežela bi potem še le vedila, kako se njeni zastopnik obnaša, in po tem se bo ravnalo

tudi zaupanje ljudstva do izvoljencov. Kakor se sliši, se bo zbor začel že v drugi polovici tega mesca.

— Po cesarskem ukazu od 22. aprila se ima v ministerstvu bogočastja in nauka napraviti poseben oddelk iz 3 ministerskih svetovavcov, enega ministerskega koncipista in enega adjunkta evangeljske (protestantiške) vere, kteremu se bojo izročevale vse cerkvene in šolske opravila, ki zadevajo protestante avgsburške in helvetiške vere, ker cesar hočejo vsaki veri njene pravice dati.

— Dunajska banka je konec preteklega mesca na znanje dala, da ima sreberne gotovine za 80 milij. in 587.820 gold., bankovcov je pa med ljudstvom za 450 milijonov in 723.027 gold., skontiranih dolžnih pisem ima za 33 milij. 957.631 gold., izposojil na deržavne obligacije 52 milij. in 65.415 gold.

— V preiskovanem želodcu barona Bruk-a niso najdli kemikarji nič, zato ker je vse izbljuval. Bljuvila pa nihče ni preiskoval.

— Ker je goveje kuge na Marskem in Šlezkem popolnoma konec, na Ogerskem in Erdeljskem pa že tudi ne veliko več, so ojstre ravníla na severni železnici preklicane.

— Kar je ladija Novara, ki je čez 2 leti potovala po svetu, nabrala imenitnega v različnih deželah, je zdaj tukaj v 6 sobah na ogled postavljeno.

Iz Tersta. „Presse“ piše, da so vse dela na železnici med Kasarso in Nabrežino zadnje dni preteklega mesca dodelane bile in da na več krajih so že vožnjo poskušali. Slovesna perva vožnja za poskušnjo, ki jo bo napravila dotična komisija, bo po celi železnici že te dni. Za občno rabo pa se bo odperla ta železnica še le pozneje, ker izperva se bojo le zaloge cesarskega blaga zvozile.

Iz Gradca. Presvitli cesar so dovolili, da se sme rajnkemu nadvojvodu Joanu spominek v Gradcu napraviti. 3. dan t. m. je bila posebna deputacija za tega voljo pri cesarju na Dunaji.

Iz Olomuca 3. maja. Tudi pri nas na Marskem je 1. dan t. m. po oklicu deželnega poglavarstva dosihmal navadna tarifa za kruh nehala.

Ogersko. Iz Pešta 1. maja. Bilje po ranjkem grofu Szechenyi-u so bile včeraj neznano slovesne; sam pervi škof ogerski so iz Ostrogona (Grana) prišli v Pešt in so obhajali černo mašo. Ko je bila cerkvena slovesnost končana, je ljubljenega starčka do njegovega stanovanja spremila cela ogerska akademija in množica druzih pervakov. Predsednik grof E. Dessewffy je z iskreno besedo zahvalil velikega škofa, da je skazal zadnjo čast nepozabljivemu Szechenyi-u; škof so odgovorili tako ginljivo, da so se vsem solze igrale v očesih, sklenivši s temi besedami: „Tudi jez čislam 3 kristjanske čednosti v življenji narodov najvišje; verujem in upam z ogerskim narodom in želim, da bi njegove sinove vse vseskozi ljubezen vezala“. Ogromni „eljen“ je donil po dvorani. — Iz roke v roko gré odkritoserčno pismo, ki ga je neki prijatel vredniku vladnega časnika „Budapesti-Hirlap“ te dni pisal, ki ga je prašal: kaj ljudje pravijo od ces. patenta od 19 aprila, ki Madjarom vpeljavo občinskega reda, komitatnih zborov in deželnega zbora obeta? „Ta ces. patent ni izbudil živega veselja — pravi omenjeno pismo h koncu — ampak vse je tiho in vse molčí, ker vsak le čaka, kako se bo patent izpolnil; ne zameri mi, da Ti prav po domače rečem, da nočemo mačka v žaklji kupiti“.

Iz Rima. Gotovo je, da se cesar Napoleon sedaj prav prijazen proti rimski vladi obnaša; svojemu generalu Goyon-u je veleval, naj generalu Lamoricier-u streliva dá, kolikor ga potrebuje; tudi mu je ukazal, naj rimski vladi pové, da v Parizu bivajoči Lahi naklepe delajo zoper življenje Lamoricierovo. Kakor „Opinione“ piše, se 25. in 40. francozki regiment že za odhod iz Rima pripravlja; druga dva bota kmali za pervima šla.

— Sardinska vlada je 30.000 vojakov na našo mejo postavila, zato ker Lamoriciere čedalje več armade nabira.

Napolitansko 4. maja. Čudno je, da se nič prav ne vé, ali je punt v Sicilii zatert ali ne. Vladni časniki napolitanski pravijo, da je, — drugi pa, da ne. Strašne rečí pa so se tù že godile; mnogo mest in vasí je napolitanska armada požgala in veliko ljudí poklala. Presilna ojstrost napolitanske vlade — pravijo — je veliko tega kriva, da je punt zgrabil celo Sicilijo; samo v Palermi je bilo nek okoli 1500 politično sumljivih ljudí zapertih. — Govorí se, da puntarji dobivajo vseskozi od morske stranî podporo, od kodar se jim dovaževa živež in strelivo; sum letí na Angleže, da ustajo podpirajo. — Veliko se tudi govorí, da general Garibaldi, berž ko je slišal od punta v Sicilii, se je tje podal; al nobeden za gotovo ne vé, ali je to res ali ne. Ker je Garibaldi sardinski general in ker se napolitanska in sardinska vlada niste očitno sperle, se ne more misliti, da bi ga bila sardinska vlada v Sicilijo poslala puntarjem na pomoč; če se je tedaj res tjè podal, je šel na svojo roko, je slekel suknjo sardinskega generala in je spet strančan, kakor je pred bil.

Sardinsko. Iz Turina. Močna stranka se vzdiguje zoper Cavour-ja, ki pravi, da le on je kriv, da je Sardinija Savojo in Nico zgubila, in da bo hudo za-nj, ako sardinska vlada ne bo pomagala Sicilii. Natolcujejo ga tudi, da skrivé podpira papeža, ker dovoljuje nabero vojakov na Sardinskem za papeževo armado; vse to — pravi ta stranka — dela Cavour kot podložen hlapec cesarja Napoleona. Tako smo Lahi: danes „slava mu!“ jutri „križajte ga!“

Bologna 3. maja. 1. dan t. m. je prišel kralj Viktor Emanuel neizrečeno slovesno sprejet v naše mesto. Berž po dohodu se je podal v stolno cerkev sv. Petronia, kjer ga je velika množica duhovnikov sprejela in „Bog Tebe hvalimo“ zapela. Včeraj je bil v tukajšnem gledišu krasen bal, kterega se je tudi kralj s Cavour-jem, Farinitom in Buoncampagnitom udeležil. 4500 ljudí je bilo na tem balu. — Župani cele Romanje so poklonili kralju pisma verne udanosti in mu verh tega še podarila 5 milij. lir.

Francozko. Iz Pariza. Cesar in cesarica se bota še ta mesec podala v Savojo in Nico. Pravijo, da se bota v Nici snidla s carico rusko. — Švajca ne bo nič dosegla, za kar se je potegovala; francozki kanoni — pravijo — so močneje kot švicarske puške. Iz kongresa bo težko kaj. Čmu tudi? Saj Napoleon sam vse opravi. — Ničani so poslali cesarju prošnjo, naj dovoli, da se njegov sin „grof nicejski“ imenuje.

Moldava. Iz Jaša 22 apr. Knez Kuza je v veliki zadregi s svojim ministerstvom; minister za ministrom ga zapuša, in namestnikov ne more dobiti; svobodoljubni možje so mu že večidel vsi slovo dali, in zdaj se obrača do starokopitnežev. 27. dan t. m. se je spet začel deželni zbor, od kterega se pričakuje, da bo konec storil tem zmešnjavam.

Španско. Kraljeviča Montemolina in njegovega brata, ki ju je vlada vjela, je nek izpustila, ker sta kraljevo oblast kraljice Izabele priznala; toda iz dežele ju je potirala.

Amerika. Nekdo je zrajtal, da je v zedinjenih amerikanskih deržavah v enem letu več takih ljudí, ki jih strela vbije kakor takih, ki v loterii veliko srečko (veliki loz) zadenejo; tedaj pravi, da vsak se more lahko zanašati na to, da ga bo dvakrat pred strela zadela kakor enkrat velika srečka. — Menda je povsod tako.

Kursi na Dunaji 8. maja.

5% metaliki 70 fl. 60 kr.	Ažijo srebra 31 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 80 fl. 50 kr.	Cekini 6 fl. 28 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.